

vému výsledku je však nutné připojit ty disciplíny, jež dosud zůstávaly stranou, tak jako v případě filosofie umění a estetiky. Obtížnost úkolu vyvstává již v propojení oddílu „Estetika“ s dalšími částmi publikace. Mnohé historické odbočky činí z esejů místy opakování základních znalostí z dějin umění. Zdůrazňování spojitosti reflexe médií v estetických kategoriích s nástupem nových technologií nabývá nezřídka čistě kauzálního charakteru, a blíží se tak spíše východiskům kritického determinismu, vůči němuž se editoři vymezují. Výrazně je opomenuto propojení estetické části se společenskou a politickou perspektivou, které dlouhodobě hrají na poli estetického uvažování klíčovou roli. Politické proměny související se změnou myšlenkových formací společnosti vždy vycházely i zpětně ovlivňovaly fenomén umělecké tvorby. Vyznění antologie se namísto trojjediného čtení („Estetika“, „Technologie“, „Společnost“) stává třídílnou publikací, která sama na sobě demonstruje, na kolik jsou snahy o interdisciplinární rekonstrukci oboru náročným úkolem. Také forma publikace, která je přehledovým slovníkem, by neměla zůstat opomenuta. Heslovité zpracování esejí samo se vzpírá snaze přinést odhalení nových mezioborových souvislostí. Pro takové objevy je třeba delší textové plochy i jasnějšího ideového východiska publikace. Dozvídáme se pouze málo o algo-

ritmu výběru zpracovaných termínů, a chybí také zdůvodnění, proč právě slovníkový přehled má sloužit jako vhodná forma definice nového pojetí pojmu médium. Na stranu druhou, a to zejména, je nezbytné ocenit celkový přínos knihy ve dvou ohledech. Za prvé, ve snaze rozšířit mediálně studijní slovník o kriticky zhodnocené termíny z oblasti estetiky a umění, jež ovlivňují reflexi vztahu člověka a společnosti. A za druhé pak, vytyčením vize sjednocené „třetí“ cesty mediálních studií jako alternativního modelu k dogmaticky rozdělenému poli několika různých historických tradic.

////// zpráva z konference ////

Věda jako veřejný obraz

The Public Image. International Visual Sociology Association Annual Conference 2013. Centre for Urban and Community Research, Goldsmiths, University of London (Velká Británie), 8.–10. července 2013.

Michal Šimůnek

International¹ Visual Sociology Association (IVSA) je jednou z něko-

¹ Tato zpráva z konference vznikla s podporou Grantové agentury České republiky v rámci výzkumného záměru „O digitálním

lika organizací, které vznikly v průběhu 70. až 90. let 20. století jako institucionální reakce na vizuální obrat v sociálních vědách.² Ačkoli byla založena ve Spojených státech převážně americkými sociology, od samého počátku byla koncipována jako mezinárodní a mezioborová organizace, což je patrné např. na stránkách časopisu *Visual Studies*³ a zejména pak v průběhu pravidelných výročních konferencí, které IVSA pořádá již od roku 1983 a jichž se vedle sociologů a antropologů pravidelně účastní vědci napříč různými obory sociálních věd společně s dokumentaristy, umělci a aktivisty.

Letošní konference se konala ve Velké Británii pod pořadatelskou záštitou Centre for Urban

a dialogickém obratu v sociálních vědách“ (reg. č. 13-33640P).

² První vizuálně orientovanou vědeckou institucí byla International Visual Literacy Association, která se začala formovat již v roce 1968. IVSA byla založena v roce 1981 a např. již v roce 1984 ji následovala Society for Visual Anthropology, v roce 1985 Societé Française d'Anthropologie Visuelle a v 90. letech pak byla v rámci British Sociological Association ustavena British Visual Sociology Group a International Sociology Association vytvořila tématickou skupinu Visual Sociology Thematic Group.

³ IVSA vydávala do roku 1991 newsletter *Visual Sociology Review*, od roku 1991 časopis *Visual Sociology*, který byl v roce 2002 adoptován nakladatelstvím Taylor & Francis, kde časopis dodnes vychází pod titulem *Visual Studies*.

and Community Research (CUCR) na Goldsmiths College, University of London a jak již napovídá název *The Public Image*, ústředním tématem bylo objevování souvislostí mezi vizuální a veřejnou sociologií a hledání možností, jak by mohly vizuální sociální vědy přispět k rozvoji Burawoyovy koncepce veřejné sociologie.⁴ Problematika vztahu vizuálního a veřejného a zejména pak otázka, jak učinit sociální vědy nejen „vizuálněji“, nýbrž i „viditelnějšími“ a srozumitelnějšími pro širokou veřejnost, je nesporně jedním z klíčových témat, které se současně (vizuální) sociální vědy snaží řešit. Zřejmě právě díky aktuálnosti zvoleného tématu přilákala letošní konference velké množství řečníků a přinesla řadu zajímavých doprovodných akcí: v rámci plenárních zasedání a čtyřiceti panelů vystoupilo více než dvě stě padesát řečníků; organizátoři konference připravili řadu workshopů, filmových projekcí a terénních „procházek“ do ulic Londýna; účastníci konference měli možnost navštívit několik instalací studentských prací a výstavu *Visualising Affect*,⁵ která byla zaměřena na problematiku možností a limitů využití uměleckých postupů jakožto

⁴ Cf. zejména Michael BURAWOY, „For Public Sociology.“ *American Sociological Review*, roč. 70, 2005, s. 4–28.

⁵ Podrobněji výstavu představuje webová stránka dostupná z: <<http://visualisingaffect.weebly.com/index.html>> [cit. 15. 7. 2013].

výzkumných strategií v sociálních vědách. Hlavní téma konference bylo v rámci výše uvedených aktivit rozvedeno do řady souvislostí jako např. vztah vědy a aktivismu, problematika participatorních a inovativních metod, vztah soukromého a veřejného, dohledu a osvobození, vědy a ne-vědy (umění, dokumentarismu, žurnalistiky), důsledky digitalizace a multimedializace sociálních věd, etické aspekty vizuálních výzkumných metod apod. V souvislosti s rozsahem letošní konference tak Alison Rooke z pořadajícího CUCR v uvítacím proslovu výstižně a zcela oprávněně poznamenal, že letošní konference se proměnila spíše do podoby festivalu s mnoha paralelně probíhajícími akcemi. Z těchto důvodů nemohu níže předložit komplexní obraz letošní konference IVSA, nýbrž pouze několik stručných a mými preferencemi a postřehy ovlivněných „momentek.“⁶

Momentka první – veřejná věda jako samozřejmost: Název konference a veškeré oficiální materiály počínaje výzvami k zasílání návrhů příspěvků až po program konference směřovaly pozornost

účastníků k promýšlení postavení vizuálních sociálních věd ve vztahu k Burawoyově koncepci veřejné sociologie. Zmínku o Burawoyovi a jeho koncepci jsem však v průběhu konference zaznamenal pouze jednou, a to v rámci uvítací řeči, ve které Monica Sassateliová a Alison Rook z pořadající CUCR připomněli hlavní zaměření konference. V následujících třech dnech v rámci panelů, kterých jsem se účastnil, v diskusích u kávy a čokoládových sušenek a nebo z úst Douglase Harpera, Lese Backa a Caroline Knowlesové, kteří se zhostili zahajovacích a závěrečných plenárních přednášek, nebyla problematika veřejné sociologie ani jednou zmíněna.

Toto mlčení však neznamená, že by ideál veřejné sociologie nehrál v průběhu konference důležitou roli. Skutečnost, že účastníci konference neměli zpravidla potřebu explicitně se odvolávat na Burawoye, je do značné míry dána tím, že směřování k ideálu veřejné vědy je v komunitě vizuálně orientovaných sociálních vědců považováno spíše za samozřejmý předpoklad než za výzvu, o které by se mohlo pochybovat a diskutovat.⁷ Koncept

⁶ Kompletní program konference je dostupný na oficiálním webu IVSA, srv. The Public Image. IVSA 2013 Annual Conference – Conference Program [online]. Dostupné z: <http://visualsociology.org/images/stories/conference/2013/IVSA_2013_program_7.2.13.pdf> [cit. 15. 7. 2013].

⁷ Vizuální sociální vědy měly vždy velmi blízko k angažované vědě (např. tradice sociální fotografie je považována za klíčový zdroj inspirace pro vizuální sociologii – srv. např. Howard S. BECKER, „Photography and Sociology.“ In: *Doing Things Together: Selected Papers*. Evanston: Northwestern

veřejné vědy se tak objevoval v řadě příspěvků a diskusí zejména v podobě zpravidla nadšeného vítání participatorních metod, inovativních výzkumných přístupů a v diskusích o možnostech a očekávaních spojovaných s novými digitálními technologiemi. Ačkoli sdílím toto nadšení, považuji omezenou míru diskuse o rizicích a problémech participatorních metod,⁸ nových tech-

University Press 1986; Douglas HARPER, *Visual sociology*. London – New York: Routledge 2012, s. 18–38) a k ideálu veřejné vědy. Snaha používat obrazy jakožto nástroje sběru dat a reprezentace vědeckého poznání byla totiž vždy do určité míry motivována snahou opustit vědu založenou na textech, číslech, psaní a nepřístupném odborném žargonu. V této souvislosti byly obrazy (zejména fotografie a film) považovány za nástroj otevření se sociálních věd jiným „neakademickým“ žánrům a publikům (srv. např. Howard S. BECKER, *Telling about Society*. Chicago – London: University of Chicago Press 2007; Clifford GEERTZ, *Works and Lives. The Anthropologist as Author*. Stanford: Stanford University Press 1988) a potenciálně i dialogu a produkci sdíleného vědění (srv. např. Marc Henri PIAULT, „Audiovizuální vyrovnání aneb za mimotextovou antropologii.“ In: ČENĚK, D. – PORYBNÁ, T. (eds.), *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*. Červený Kostelec: Pavel Mervart 2010, s. 25–68).

⁸ Srv. např. Davis BUCKINGHAM, „Creative Visual Methods in Media Research: Possibilities, Problems and Proposals.“ *Media, Culture & Society*, roč. 31, 2009, č. 4, s. 633–652. Ačkoli v průběhu konference byly participatorní metody převážně adorovány, např. Luc Pauwels v příspěvku *A constructive critique of visual participatory methods as data-production*

nologií⁹ a poněkud jednostranné a nekritické přijetí ideálu veřejné vědy¹⁰ za snad jediný nedostatek letošní konference IVSA. Tím samozřejmě nechci tvrdit, že by si účastníci konference neuvědomovali rizika a kontroverze spojené s vizuálními metodami a veřejnou sociologií, jen se o nich v atmosféře sdíleného nadšení rozhodli nemluvit.

Momentka druhá – staré naděje a nejistoty: Významný představitel současné vizuální sociologie Luc Pauwels nedávno poznamenal, že „na vizuální sociální vědy již nemůžeme pohlížet jako na exotickou specializaci a práci s vizuálními daty bychom měli přestat považovat za jakousi alternativní podobu (sociální) vědy.“¹¹ Ačkoli je jeho

and empowerment strategies poukázal na řadu etických a epistemologických úskalí, která jsou s participatorními metodami svázaná.

⁹ Rizikové důsledky digitalizace byly výrazněji zvažovány snad jen v panelu *Exploding Bentham's Scopic Regime: Does the Metaphor of the Panopticon Still Hold? jemuž předsedal Paolo Cordullo z Goldsmiths.*

¹⁰ Burawoyova koncepce nebyla v sociálních vědách jednoznačně a nekriticky přijata. Řada autorů např. poukazovala na riziko ohrožení integrity sociálních věd, problém banalizace a deprofesionalizace vědy apod. Přehledově o kritice Burawoyovy koncepce srv. např. Lawrence T. NICHOLS (ed.), *Public Sociology: The Contemporary Debate*. New Brunswick – London: Transaction Publishers 2007.

¹¹ Luc PAUWELS, „Visual Sociology Reframed: An analytical Synthesis and

poznámka s ohledem na množství institucí, periodik, monografií a antologií věnovaných vizuálním metodám a studiu vizuální kultury zajisté výtěžná, mezi vizuálně orientovanými sociálními vědci můžeme stále identifikovat silnou potřebu obhajovat oprávněnost existence samotné vizuální sociologie, přínos vizuálních metod a vizuálních způsobů reprezentace pro rozvoj sociologického poznání.¹² Zajímavé přitom je, že způsob této obhajoby se v mnoha ohledech nezměnil od doby zrodu vizuální sociologie na konci 70. let minulého století, což lze ilustrovat např. editorským úvodem Jona Wagnera k antologii *Images of Information*, jenž je de facto seznamem problémů a otázek, kterým musí vizuální sociologie

Discussion of Visual Methods in Social and Cultural Research.“ *Sociological Methods & Research*, roč. 38, 2010, č. 4, s. 575.

¹² Příznačný je v tomto smyslu komentář Howarda S. Beckera: „Antropologové a sociologové používají fotografie od samého počátku jejich disciplín, avšak doposud se nebyli schopni dohodnout, jak a proč by vlastně měli fotografie používat. Zdá se, že my sociální vědci nějak cítíme, že je dobré fotografie používat, že to beztak každý dělá a my bychom neměli zůstat stranou. Avšak zároveň nejsme schopni vysvětlit sobě nebo komukoli jinému, proč by tomu tak vlastně mělo být.“ (Howard S. BECKER, „Photography as Evidence, Photographs as Exposition.“ In: KNOWLES, C. – SWEETMAN, P. (eds.), *Picturing the Social Landscape: Visual Methods and the Sociological Imagination*. London – New York: Routledge 2004, s. 193).

čelit, má-li se stát uznávanou součástí vědy. Jeho několikastránkovou argumentaci můžeme shrnout do jedné klíčové otázky: Za jakých okolností mohou být fotografie (či jiná vizuální média) zdrojem sociologického poznání?¹³

S drobnými formulačními rozdíly zazněla tato otázka z úst hlavních řečníků konference opakovaně zejména v rámci plenárních přednášek.¹⁴ Douglas Harper v konferenci otevírající přednášce *Terrible Beauty: the Public Eye of De-Industrialization* představil svůj rozpracovaný soubor dokumentárně laděných fotografií z oblasti Monongehelia River Valley poblíž

¹³ Srv. Jon WAGNER, „Introduction: Information in and about Photographs.“ In: WAGNER, J. (ed.), *Images of Information. Still Photography in the Social Sciences*. Beverly Hills – London: Sage 1979, s. 11–22.

¹⁴ V obdobném duchu se pak nesla diskuse k řadě příspěvků, kdy se často probíralo, do jaké míry je ten či onen výzkum sociologický a jaké sociologické poznání prezentované fotografie přinášejí. Tato diskuse byla výrazná např. nad příspěvkem *The use of time-lapse photography in visual research: a rhythm-analysis of Billingsgate fish market*, ve kterém Dawn Lyonová představila výzkum, jehož cílem bylo postížení senzorických aspektů a různých podob interakcí odehrávajících se na londýnském rybím trhu Billingsgate Fish Market. Výsledný krátký film složený ze série pravidelně pořízených fotografií podkreslených záznamem zvuku rovněž pořízeném v pravidelných intervalech je dostupný na <<http://www.nowaytomakealiving.net/post/2332/>> [cit. 15. 7. 2013].

Pittsburghu, prostřednictvím kterých se snaží dokumentovat lokální důsledky ekonomického kolapsu amerického ocelářství, přičemž na tomto příkladě přesvědčivě demonstroval, jak mohou fotografie vypovídat o sociálním a environmentálním úpadku dané lokality. Les Back v předposlední plenární přednášce nazvané *Why do Sociologists take Photographs* obhajoval sociologickou fotografii odkazem na Bourdieův způsob práce s fotografií a na příkladech jeho „alžírských“ snímků ilustroval, jak fotografie vypovídají nejen o tom, co zobrazují, ale i o povaze Bourdieovy sociologické imaginace. Caroline Knowlesová zakončila konferenci přednáškou nazvanou *Uses of Photography in the Practice of Sociological Research*, ve které se pokusila formulovat několik základních důvodů, proč fotografie podporují sociologickou imaginaci.¹⁵

¹⁵ Millsův koncept sociologické imaginace (srv. Charles Wright MILLS, *Sociologická imaginace*. Praha: SLON 2002) je mezi vizuálními sociology velmi oblíben a je často zmiňován jako argument pro obhajobu vizuální sociologie. Jinde Knowlesová píše: „Tím, že vizuální metody zachycují partikularitu sociálních procesů, ilustrují obecné prostřednictvím jedinečného a objasňují vztah mezi těmito dvěma rovinami, jsou obzvláště vhodné pro rozvíjení myšlení, které Mills označil [...] jako ‚sociologickou imaginaci‘.“ (Caroline KNOWLES – Paul SWEETMAN, „Introduction.“ In: KNOWLES, C. –

Výše zmínění autoři tak do značné míry ignorovali letošní téma konference a místo toho měli potřebu obhajovat vizuální sociologii jakožto disciplínu, která má právo být součástí sociálních věd. Jejich obhajoba přitom měla povahu diskuse, která je příznačná pro období 70. a 80. let minulého století (zaměření pozornosti na fotografii zejména dokumentárního charakteru) a kterou dnes lze s ohledem na velké množství podobných úvah považovat za příslovečné nalévání starého vína do nových lahví.¹⁶ Výše uvedená Wagnerova otázka je sice stále důležitá a aktuální, před jejím zodpovězením je však nutno hledat odpovědi na to, co jsme ochotni považovat za sociologické poznání, kde je hranice mezi vědou a ne-vědou a zda-li je tato hranice vůbec ještě podstatná. A právě v tomto duchu se v rámci téměř všech panelů odehrávala diskuse o důsledcích digitalizace, o nových technologiích a o participatorních a inovativních metodách.

Momentka třetí – experimenty, inovativní přístupy a nové „digi-

SWEETMAN, P. (eds.), *Picturing the Social Landscape: Visual Methods and the Sociological Imagination*. London – New York: Routledge 2004, s. 7).

¹⁶ Srv. např. Jon WAGNER, „Constructing Credible Images. Documentary Studies, Social Research, and Visual Studies.“ *American Behavioral Scientist*, roč. 47, 2004, č. 12, s. 1477–1506.

tální“ lahve: Historií i současnosti vizuálních sociálních věd zajímavým způsobem proniká časté odvolávání se na experimentální povahu toho, co vizuální sociologové dělají. V této souvislosti Howard S. Becker již v roce 1979 v předmluvě k výše odkazovanému Wagnerovu sborníku poznamenal, „že do oblasti vizuálních sociálních věd vstupují lidé s odlišným zázemím, vzděláním a zkušenostmi a nutně tak provádějí velice rozmanité experimenty (téměř vše co v této chvíli uděláte je experiment) a rozsah nových nápadů, postupů a výsledků je v celkovém úhrnu velice vysoký.“¹⁷ Experiment zde má přitom význam zejména metodologického experimentu, kdy různé pokusy s využitím vizuálních metod a jejich případné nedostatky jsou legitimizovány právě poukazem na to, že se jedná o „pouhý“ experiment. Toto platí výrazně právě i o diskusi o využívání nových digitálních technologií a o inovativních metodách.

Z hlediska tématu konference je přitom významné, že motivace pro experimentování s novými technologiemi a metodami je dána zejména snahou učinit sociální vědy a sociologické poznání přístupnější. A právě v tomto smyslu můžeme za řadou

¹⁷ Howard S. BECKER, „Preface.“ In: WAGNER, J. (ed.), *Images of Information. Still Photography in the Social Sciences*. Beverly Hills – London: Sage 1979, s. 7.

příspěvků a následných diskusí rozpoznat Burawoyův koncept veřejné sociologie, a to jak v tradičním, tak v organickém smyslu,¹⁸ přičemž příchod nových digitálních technologií posouvá současnou diskusi o veřejných vizuálních sociálních vědách za hranice diskuse 70. a 80. let: nové „digitální lahve“ jsou totiž v mnoha ohledech plně „nového vína“.

Z plenárních přednášek výše uvedenému nejvýrazněji odpovídalo vystoupení Bernda Kräftnera (*Incubating a Syndrome – Cross-media Sociology*), který představil výzkumný projekt založený v etnografickém výzkumu hranic vnímání jedinců s tzv. syndromem areaktivní bdělosti způsobeným zpravidla dlouhodobým komatem. Cílem projektu bylo dokázat, že i pacienti se závažnými poruchami vědomí jsou schopni reagovat na podněty z vnějšího okolí, pročež tým vědců vedený Kräftnerem pod hlavičkou neziskové organizace *Research Center for Shared Incompetencies (shared.inc)* vyvinul řadu experimentálních technik pro rozpoznání úsměvu na tvářích vybraných pacientů. Tento výzkumný projekt

¹⁸ Jednoduše řečeno, tradiční přístup usiluje o zpřístupnění vědeckého poznání v rovině reprezentace vědeckého poznání, organický přístup pak prostřednictvím participatorních, dialogických a angažovaných přístupů zpravidla v rámci komunitně zaměřených výzkumů (srv. BURAWOY, „For Public Sociology,“ s. 7–9).

(stejně jako další projekty share. inc) je bytostně mezioborový, vychází z experimentálního míchání různých metod a přístupů a jeho nedílnou součástí je angažovaná intervence do zkoumané reality, tedy například proměna přístupu k pacientům v komatózním stavu. Výstupy z jejich projektů pak mají multimodální povahu, zpravidla kombinují text, fotografie, video, kresbu, malbu, materiální objekty a řadu interaktivních prvků.¹⁹

Obdobně laděných příspěvků bylo možno zaznamenat v průběhu paralelně probíhajících sekcí řadu: např. diskuse v panelu Visual Methods Revisited (předseda Luc Pauwels) byla zaměřena na promyšlení teoretických a metodologických výzev spojených s digitalizací a produkcí komplexních multimodálních reprezentací v sociálních vědách. Řada příspěvků pojednávala o inovativních přístupech, jako např. spoluautorský příspěvek Wendy Martinové, Katy Pilcherové a Lese Backa The Use of Visual Diaries to Elicit Insights into Everyday Life, ve kterém byl představen výzkum-

ných projekt zaměřený na postižení povahy každodennosti lidí v důchodovém věku, jenž byl metodologicky založený na rozhovorech podporovaných fotografickými deníky. Různí řečníci dále zvažovali např. možnosti využití 3D vizualizací (Lauren Leigh Hinthorne, Researching the Un-seeable Through 3D Visual Representation: An example from Papua New Guinea), mobilních záznamových technologií typu SenseCam, Subcam nebo Google Glass (Jen Tarr, Power and ethics in research with new mobile digital recording technologies) nebo metody tzv. digitálního vyprávění (digital storytelling), které se věnoval zejména panel Visual Methodologies and Technologies.²⁰

Teoreticky jsou inovativní přístupy ukotveny v řadě přístupů, přičemž výrazně byl zmiňován např. vztah vizuálních sociálních věd a STS (Science and Technology Studies) a jedním z nejčastěji odkazovaných autorů byl Bruno Latour.²¹ Latourovou sociologií vědy byl inspirován např. panel Inventive Fu-

¹⁹ Podrobnější informace o shared.inc lze nalézt na webu této organizace (dostupné z: <<http://www.sharedinc.net>> [cit. 15. 7. 2013]). Aktivity této skupiny jsou známé i české veřejnosti, neboť v červnu a červenci tohoto roku se v brněnské Galerii Art konala výstava Collective Sensor, na které byly představeny výstupy právě z projektu, který Kráftner prezentoval na konferenci IVSA.

²⁰ V tomto panelu jsem vystoupil s příspěvkem The Craft of Digital Storytelling in Social Sciences: Possibilities, Problems and Proposals.

²¹ Srv. Bruno LATOUR, „Poznání a vizualizace aneb Jak myslet očima a rukama.“ *Teorie vědy*, roč. 30, 2008, č. 3, s. 33–90; Bruno LATOUR, *Making Things Public. Atmospheres of Democracy*. Karlsruhe – Cambridge – London: TKM –The MIT Press 2005.

tures for Visual Sociology: Visual Sociology meets Science and Technology Studies vedený Ninou Wakefordovou a Michaellem Guggenheimem z Goldsmiths nebo například panel On Mapping (předsedající Felipe Palma a David Moatse rovněž z Goldsmiths), ve kterém byly zvažovány zejména digitální možnosti produkce map jakožto specifického typu analytických vědeckých zápisů.

V souvislosti s inovativními metodami a novými technologiemi byla věnována velká pozornost participatorním metodám, které lze vnímat jako nejvýraznější naplnění organické podoby veřejné vědy. Vedle tradičních fotografií/filmem/videem podporovaných rozhovorů (photo-elicitation method) byla řada příspěvků věnována participatornímu a dialogickému potenciálu digitálních technologií. Např. Paolo Favero představil v příspěvku Learning to look beyond the frame: Reflection on the integration of GPS-tracking in visual ethnographic practice své výzkumné experimenty založené na propojování vizuálních metod s GPS technologií a stejně jako mnoho dalších řečníků naznačoval, že vizuální sociální vědy musí vykročit mimo tradiční vztah vědce a zkoumaného a mimo rám obrazu, tedy rozšiřovat vizuální rovinu reprezentace o další sensorické a interaktivní záznamy skutečnosti.

Momentka čtvrtá – Goldsmiths a budoucnost vizuálních so-

ciálních věd: Letošní konference IVSA naznačila a potvrdila několik tendencí, které lze identifikovat ve vizuálních sociálních vědách přibližně od konce 90. let: směřování od vizuálních k multimodálním a multisenzorickým reprezentacím a posun od dokumentární a observační tradice vizuálních metod k participatorním metodám, sdílené produkci sociologického vědění a veřejné sociologii. Tyto dvě tendence tvoří (a zřejmě i v blízké budoucnosti budou tvořit) ústřední téma vizuálních sociálních věd. A právě v této souvislosti se letošní výroční konference IVSA příznačně konala právě v Goldsmiths, kterou lze považovat za jedno z center, kde jsou výše uvedené tendence výrazně podporovány. K rozvoji vizuální sociologie tak již řadu let přispívá konferenci pořádající CUCR.²² Zdejší katedra sociologie a v jejím rámci založená výzkumná iniciativa Methods Lab²³ věnuje hlavní vědecké úsilí průzkumu možností a limitů vizuálních, sensorických a inovativních metod sociálněvědného výzkumu.²⁴ Na Goldsmiths již několik let

²² Bližší informace viz web CUCR dostupný z: <<http://www.gold.ac.uk/cucr/>> [cit. 15. 7. 2013].

²³ Informace o této iniciativě jsou dostupné na <<http://www.gold.ac.uk/methods-lab/>> [cit. 15. 7. 2013].

²⁴ Mezi poslední výrazné publikační počiny tohoto pracoviště lze zařadit například knihu Les BACK – Nirmal PUWAR (eds.), Live Methods. London, Wiley-Blackwell 2013.

běží studijní program MA in Photography and Urban Cultures,²⁵ který bude počínaje nadcházejícím akademickým rokem 2013/2014 rozšířen o magisterský a doktorský studijní obor Vizuelní sociologie (MPhil/PhD in Visual Sociology).²⁶ Ostatně toto výrazné směřování Goldsmiths k vizuálnímu a inovativnímu se odrazilo i v průběhu samotné konference, kdy tamější vědci předvedli patnácti tématickým panelům a přednesli více než třicet příspěvků v rámci paralelních sekcí.

Jestliže vizuální sociální vědy neměly a doposud nemají žádné centrum (spíše se jedná o řadu institucí, výzkumných týmů a jednotlivých badatelů roztroušených po celém světě), letošní výroční konference IVSA možná naznačila, že Goldsmiths má potenciál stát se klíčovou institucí vizuálně orientovaného výzkumu v sociálních vědách. Možná i v této souvislosti se bude na letošní konferenci vzpomínat jako na významný moment v historii vizuálních sociálních věd.

²⁵ Srv. web programu dostupný z: <<http://www.gold.ac.uk/pg/ma-photography-urban-cultures/>> [cit. 15. 7. 2013].

²⁶ Pro informace o tomto programu srv. <<http://www.gold.ac.uk/pg/ma-visual-sociology/>> [cit. 15. 7. 2013]. Obecně o vizuální sociologii na Goldsmiths srv. blog <<http://visuelsociologygold.wordpress.com/>> [cit. 15. 7. 2013].

////// recenze //////////////////////////////////////

Struktura filosofie v pojetí Zdeňka Vašíčka

Zdeněk VAŠÍČEK, *Jak se dělají filosofie*. Praha: Triáda 2012, 240 s.

Petr Krása

Zdeněk Vašíček (1933–2011) ve své poslední (posmrtně vydané) knize *Jak se dělají filosofie* analyzuje obecný způsob konstrukce filosofii. Nezkoumá, co filosofie jsou, ale to, jak se tvoří, ačkoli tento jeho rozbor dává celkem dobrou představu, co si nakonec pod pojmem „filosofie“ představit. Mnohé se o filosofii čtenář dozví již z přehledu kapitol knihy, např. že sledují jazyk, jsou jazykem formulovány, musí respektovat celek, jsou charakteristickým způsobem konstruovány, pracují s pojmy, jsou předávány určitými médii a samy médium tvoří.

V úvodu práce autor čtenáři nabízí, že jeho knihu nemusí číst lineárně od začátku do konce, ale pořadí kapitol může náhodně volit. Prozrazuje, že v tom je zakódována zpráva, a sice, že se nevyhnul opakování (třebaže vždy v jiných souvislostech) (a to i celých pasáží z minulých děl),¹ že v knize zůstávají

¹ Srv. např. Zdeněk VAŠÍČEK, *Podmínky volby*. Praha: Triáda 2003, s. 119–139.